

Lógin um uppboðssølu:

Leysir endar og ósvaraðir spurningar

Óli Jacobsen

Løgtingið hevur tvær ferðir samtykt einsljóðandi lóg um uppboðssølu av fiskirættindum fyri 2016 og 2017.

Ein serlig “ný-hugsan” í lógini er, at løgtingið hevur samtykt eina broyting í galdandi sáttmála hjá manningarfeløgunum og hevur samstundis ógildað ein rættarúrskurð við at áseta, at manningin ikki skal lut-taka í útreiðslum av keypi av kvot-um.

Ein skuldi vænta, at heimildin fyri einum slíkum inntrivi varð væl lýst í lógaruppskotinum ella í hvussu er undir viðgerðini. Í tann mun tað ikki verður gjørt, skuldi hetta í minsta lagi verið uppgávan hjá fjølmiðlunum at fáa hetta út-greinað. Hetta er hóast alt eisini ein spurningur um rættartrygd

Men hetta er ikki gjørt, tí kann tað vera trupult hjá borgarum at vita hvat ið vendir upp og niður í hesum máli.

Sáttmálin er púra greiður

Sáttmálin millum reiðarafelagið og manningarfeløgini er grundaður á, at manningin fær ein ávísan prosentpart av söluvirðinum í sín part. “Söluvirðið” hevur í 100 ár verið definerað at vera tann peniga-upphædd, sum reiðarin hevur í kassanum, tá ið útreiðslurnar av at fáa virðið av veiðuni til høldar eru drignar frá.

Hetta er nærri útgreinað í sjálv-um sáttmálunum, har tað m.a. verður sagt um aktuella spurningin:

Avgjöld fyri fiskiloyvir av einum og hvørjum slag ganga av óbýttum...

Landsstýrið nýtir grundgeving, sum longu er rættarlaga avvíst

Í viðmerkingunum til fyrra lógar-uppskotið í 2016 stendur m.a.:

Landsstýrið heldur fast í ásetingini um, at kostnaðurin av at keypa kvotur á uppboðssølu ikki kann dragast frá, tá hýrur verða av-roknaðar. Orsøkin til hetta er, at uppboðssølan, ið her verður skotin upp at seta í verk, ikki hevur verið galdandi, tá verandi sáttmálar við manningarfeløgini eru undirskrivaðir.

Longu í 2013 gjørdi ein gerðarrættur úrskurð júst um henda spurning, hvørt keyp av kvotu kundi dragast frá í avrokningini.

Ein slíkur gerðarrættur hevur tveir limir frá hvørjum parti, og hesir velja í felag ein uppmann,

sum í hesum førinum var sjálvur sorinskrivarin.

Ein av grundgevingunum, sum stevnandi manningarfelag nýtti í viðgerðini, var júst tann, at upp-boðssølan var ikki til, tá ið sáttmálin seinast varð undirskrivaður. Tí var pástandurin, at sáttmálin ikki tók hædd fyri kvotakeypi á uppboðs-sølu.

Men hesum sjónarmiði vísti gerðarrætturin frá sær. Eisini í hesum førinum varð keypsprísur umfataður av teirri definitiún av söluvirðinum, sum longu var í sátt-málanum.

Tískil er grundgevingin hjá landsstýrinum fyri at leggja seg út í galdandi sáttmálar longu avvíst í einum rættarúrskurði. Hetta verður ikki nevnt í viðmerkingunum.

Ein onnur grundgeving í við-merkingunum hjá landsstýrinum er henda:

Politiska metingin er tí, at tað eru rættindahavararnir (t.v.s. skipini), sum eiga at rinda gjøldini sambært hesi lóg og ikki manningarnar.

Tað kann vera ein spurningur, hvør ið er “rættindahavari” í hesum sambandi. Sigast kann eins væl, at sambært sáttmálanum eru tað báðir partar, sum býta virðið av teimum útlutaðu rættindini. Spyrrast kann eisini, hvussu ein “politisk meting” skal grundgeva eitt slíkt inntriv.

Umframt hetta hevur mann-ingen frábýtisrætt. Hetta merkir, at hon kann bókstavliga talað fara avstað við sínum prosentparti og selja hann, hvar hon vil. Út frá tí er manningin eisini rættindahavari.

Avleiðingar av lógarinntrivinum

Eitt dømi kann vera, at fiskur verður seldur fyri 10 kr. pr. kg, sum reiðarin so fær “í kassan”. Eigur manningin tilsamans 40% av sølu-virðinum, skal reiðarin rinda 4 kr. Tá hevur reiðarin 6 kr. eftir til sínar útreiðslur.

Men skal kvotan keypast á uppboði fyri t.d. 2 kr., so fær reiðar-in 8 kr. útgildið. Sambært sáttmála og og umrødda dómi skal hann av-rokna 40% av hesum og lata mann-ingeni 3,20 kr.

Men nú hevur løgtingið ásett, at reiðarin skal gjalda hýru av teim-um 10 kr. pr. kg. hóast hann bert fær kr. 8 í kassan. Tískil kemur hann at gjalda 50% av tí reella sølu-virðinum.

Hetta er 25% meira, enn sáttmál-in sigur, soleiðis tað eisini er stað-fest av umrødda gerðarrætti.

Sáttmálarnir eru sera ymiskir, og tí virkar skipanin ógvuliga ymiskt frá veiðubólki til veiðubólk. Nóta-flotin rindar 28% av söluvirðinum til manningina, meðan línuflo- tin rindar um 60% eftir frádrátt av agni og olju.

Við umrøddu fortreytum koma hesi 60% hjá línuskipum at hækka við 25%. Hetta merkir, at reiðar-in skal gjalda 75% av tí, sum er til býtis. Hetta ger tað í besta fall nógv verri at kappast við hinar skipa-bólkarnar. Í veruleikanum er tað ómøguligt. Reiðarin kann á pappir-inum lættliga koma at gjalda 100%.

Í uppboðssøluni í fjør var tað vist bert eitt línuskip, sum royndi at bjóða, men tað hevði ongan kjans, serliga takkað verið inntrivinum hjá løgtinginum.

Hvat sigur lógartænastan?

Landsstýrið hevur eina lógartæn-astu, sum skal eftirkanna øll lóg-aruppskot. Tað skuldi verið ein upplagdur spurningur, um hon hevur lögfrøðiliga góðkent hetta uppskot! Og um hon hevur gjørt tað, er tað so gjørt við vitanini um umrødda gerðarrættardóm? Hetta fáa vit borgarar heldur einki at vita vit einki um.

Frá sakførarum hjá reiðarum er niðurstøðan hinvegin púra greið, at hetta er sannlíkt rættarbrot. Eing-in – hvørki lögfrøðingar ella politik-arar – hevur so mikið sum roynt at vísa aftur hesa niðurstøðu.

Ósettur og ósvaraður spurningur: Hví svarar løgtingsskrivstovan ikki tann mest prinsippiella spurningin í málinum?

Málið steðgaði upp í vinnu-nevndini undan jólum 2015, tí løgtingsskrivstovan eftir kravi frá andstøðuni í nevndini, skuldi kanna lögfrøðina í málinum, grund-að á tvey upprit nevndin hevði fingið.

Tey snúðu seg í høvuðsheitum

- um tað yvirhøvur var lógligt samb. galdandi lóggávu at selja kvotu á uppboði. Hetta er meira ein politiskur spurningur, og tað var forútsigiligt, at niðurstøðan bleiv, at her kundi einki sigast við vissu. Tað sama søgdu sakførarar hjá reiðarunum.
- um uppskotna inntrivið í sátt-málan var lógligt.

Hetta skuldi verið serliga prinsipi-elt og skuldi verið upplagt hjá eini

tingskrivstovu at staðfesta, hvat er skeivt ella rætt. Serliga tí hetta er fyrstu ferð í søguni, at løgtingið leggur seg út í ein galdandi sátt-mála og samstundis ógildar ein rættarúrskurð. Tað er í hvussu er ikki víst á nakað fordømi.

Tá løgtingsskrivstovan kemur aftur aftaná triggjar mánaðir, hevur hon als ikki viðgjørt seinna spurningin. Tað er serdeillis merki-ligt, tí hetta er ein spurningur, sum er avgerandi fyri, um málið er “borðbært” at leggja fyri tingið ella ikki. Tað er ein av uppgávu-um hjá júst løgtingsskrivstovuni at staðfesta, um framløgd uppskot eru í samsvari við rættarskipanina ella ikki. Tí vildi tað eisini havt al-mennan áhuga, hvørja støðu lög-tingsskrivstovan hevði til henda spurning.

Men sjálvt andstøðan í Vinnu-nevndini undrast ikki um, hví hetta mál ikki er lýst av løgtings-skrivstovuni, og málið verður av-greitt frá nevndini, uttan at hesin spurningur er so mikið sum um-røddur í álitinum frá nevndini.

Hóast hetta samtykkja 17 ting-fólk málið uttan svar frá løgtings-skrivstovuni um henda sera av-gerandi spurning og uttan nakra lögfrøðiliga niðurstøðu, sum stuðl-ar fatanini hjá landsstýrinum. Tað er týðiligt, at málið onga veruliga viðgerð fekk. Slíkt skapar ikki tryggjeika hjá borgarunum.

Í komandi grein um hetta mál verður víst á, at javnaðarflokkurin utt-an grundgeving ella frágreiðing í 2016 gjørdi beint tað mótsetta av tí, hann í 2015 bedýraði ikki skuldi henda!